

KASSÁK!- EGY GYŰJTEMÉNYI KIÁLLÍTÁS ÉS A JÓ DIZÁJN TALÁLKOZÁSA

A Kassák Múzeum nem egyszerű intézmény. Nem csak azért, mert Kassák Lajos személye sem szélsőségektől mentes, hanem mert története során sokan sokféleképpen próbálták alakítani az intézményt. A mostani állandó gyűjteményi kiállítás a jelenlegi igazgató Sasvári Edit nevéhez köthető. A *Kassák!* című kiállítás több neves nemzetközi díjat is elnyert, a kiállítás megtekintése után egyértelmű, hogy a felkiáltójel indokolt.

Úgy gondolom a múzeum nem emlékszoba, hanem egy problémákat felvető, több irányba mutató kompozíció. Az igazgatónő, a kiállítási katalógus bevezetőszövegében leírta, hogy nem kíséreltek meg egy komplex Kassák képet bemutatni az állandó kiállítással. Figyelemfelkeltő felütésnek szánták, és a kísérő, időszaki kiállításokkal folyamatosan ki akarják egészíteni és tágítani Kassák művészetének értelmezési lehetőségeit. A Kassák Múzeumot a modernizmus-kutatás helyszínévé akarják tenni. Regionális összefogással szeretnék új kutatásokat indítani a magyar és a nemzetközi Kassák-kép, tágabban a történelmi avantgárd irányába.

A Kassák Múzeum kortárs felfogású, nem olyan, mint a többi művészeti művet bemutató emlékmúzeum az országban. A nálunk kialakult hagyományos emlékmúzeum-típust a temetőhöz lehetne hasonlítani, hiszen azok nem lépnek interakcióba a kortárs, jelenkori művészet problémáival. Az olyan múzeumok, mint például a zebegényi Szőnyi- múzeum, ugyan hűen őrzik a festő emlékét, de nem keresnek új kapcsolódási pontokat a kortárs művészettel. A berendezett, vagy sokszor megrendezett enteriőrök, a nagymamaszag, a hívatlan vendégérvényesítés kapcsolódik az ilyen típusú kiállításokhoz, amelyek a művész életstílusát akarják megmutatni, az attól már nagyon távollévő látogatóknak. A *Kassák!* ezt a hozzáállást sikeresen elkerülte az állandó kiállítás újrendezése során és nemcsak témájában, hanem megjelenésében is érdekes teret bocsájtott a látogatók rendelkezésére.

A Lepsényi Imre nevével fémjelzett kiállítás dizájnya és a múzeum új arculata az egyszerű, éles formákkal, a fekete és piros színekkel jól illik Kassák munkásságához, ugyanakkor nem utánozza azt. A kiállítás dizájnját a Red Dot és a Good Design díjakkal is elismerték. Kassák hírneve szerkesztői és festői munkássága által külföldre is elér, a nemzetközi díjak pedig ezt tovább erősítik, ezáltal a múzeum bekerül a nyugat-európai vérkeringésbe, folyamatosan megerősítve pozícióját.

A kiállítási display és a belsőépítészet összefonódva egymást támogatják a gyűjteményi kiállítás esetében. Az állandó kiállítás központi téreleme egy fekete pengefal, amelynek szélesebb oldalán a *Kassák!* felirat szerepel fehérrel és pirossal. Ennek jobb oldalán kezdődik a kiállítás a Kassák életmű rövid összefoglalásával. Az egész kiállításra jellemző, hogy nagy figyelmet fordítottak a kommunikációra, az ismertető szövegekre, azok jól olvashatók, informatívak és a magyar nyelv mellett angolul is tájékoztatnak. Ez kiemelten fontos, hiszen Kassák Lajos külföldön is ismert, ezért az igazgatónő elmondása szerint sok külföldi látogatója van a múzeumnak. A pengefal jobb oldala a Tett és a korai évek bemutatásával kezdődik, itt vannak kiállítva Kassák kiadott irodalmi munkái is. A pengefal nyílként mutat a legnagyobb, középső térbe, amely a *Ma* folyóirat köré szerveződik. A terem dizájnya nagyon erős. A falon a *Ma* szlogenje szerepel, figyelemfelkeltő, konstruktív tipográfiával a vitrinek is M és A betűt formálnak, az előbbi piros, az utóbbi fekete. A belső tér tovább fokozza ezt, és itt már nem lehet nem észrevenni, hogy komoly belsőépítészeti tervezés áll a kiállítás mögött. A középtérben is a kiállított magazinok vannak túlsúlyban, de képarchitektúrák is megjelennek. Úgy gondolom, hogy a MA-szót formáló vitrin és az érintőképernyő teszi igazán látogatóbaráttá a múzeumot. Nem feltételezik, hogy a látogató mindent tud Kassákról és élményszerűen adják át az új információkat.

Nem csak szakmailag jelentős az új megjelenési forma. A kortárs dizájn a látogatók kedvét is meghozza, hogy az érdekes és látványos térben olvasgassák Kassák szövegeit, megnézzék képeit, elmélyüljenek világában. Az arculatváltás, úgy gondolom, egy célcsoport-bővítéssel is járt, hiszen a modern dizájn egy fiatalabb közönséget is megszólít a szakmai rétegen kívül, és nemcsak a korcsoport szerinti bővülés lehetséges, de egy dizájnra fogékony réteg is a múzeum látogatójává válhat.

A dizájn, a belsőépítészet, a kiállítási bútorok egyértelmű pozitív értékelése mellett, a display kettős érzéseket váltott ki belőlem. A többféle médiumhasználat, az érintőképernyős monitorok, a könyvek, a festmények, a fényképek és a videó minden oldalról bemutatja Kassák életművét, és kiemelkedő edukációs hatékonyságot tesznek lehetővé. Minél több oldalról, minél több érzékszervre hatva jutnak el az információk, annál több raktározódik el belőle. Ez a *Kassák!* kiállítás esetében különösen fontos szempont, hiszen Kassák Lajos irodalmi munkássága az iskolai tananyag része, annak feldolgozásában, a kiállítás aktívan részt tud venni. Ugyanakkor nem túl megterhelően, de rengeteg plusz információval is

szolgál, amit az egyedül érkező, érdeklődő látogatók az előbb említett forrásokból könnyen elérnek. Az érintőképernyők kiszakítják őket a passzivitásból és részvételkedzőpontúvá teszik a látogatást. Az információs rendszer változásaival folyamatosan fenntartja a látogató figyelmét, kommunikál vele, végigvezeti a termeken. Nekem nagyon fontos volt, hogy ez a kiállítás ilyen legyen, hiszen Kassáknak népszerűsítői szándékai is voltak, és ezt a szerepet nagyszerűen betölti a kiállítás is.

A kiállítás koncepciója, hogy bemutassa Kassák szerkesztői tevékenységét. A koncepció számomra több kérdést is felvet. Kassák íróként és festőként is nagyon jelentős, ezért mindenképpen több indoklást várnék el arról, hogy miért éppen erről az oldalról mutatja be munkásságát a kiállítás. Indoklást nem találtam, ezért felvetek néhány lehetséges szempontot, ami ehhez a megoldáshoz vezethette a kurátort.

A Kassák életműnek számos feldolgozása lehetséges, a folyóiratok nagyon fontosak voltak számára, ugyanakkor egy életmű-kiállítás nem állhat csupán bekeretezett magazinokból. Sasvári azt mondja, hogy nem egy lezárt, összefoglaló, retrospektív kiállítást akartak létrehozni, csak a látogatók érdeklődését akarták felkelteni, és felhívni a figyelmét arra, hogy ezek nem csak lapok, hanem mozgalmak is. Úgy gondolom, hogy a szerkesztői, újságírói alapokra felfűzött Kassák-értelmezés valahogy közties a képzőművészet és az irodalom között. Nem lehet megfélemlíteni arról, hogy a Kassák Múzeum a Petőfi Irodalmi Múzeum fiáléja, tehát a kiállításban sem lehet mellőzni az író Kassákot. A folyóiratok pedig legalább annyira irodalmi, mint képzőművészeti értékűek, ugyanakkor mégsem térképezik fel az utóbbit minden oldalról. A tipográfia változása jól mutatja Kassák stílusváltozásait is. Ebben az értelmezésben a kiállítás koncepció mindenkinek megpróbálja megadni a maga Kassákját.

A múzeum gyűjteményének legnagyobb része a Kassák-hagyaték, így a kiállított tárgyak is innen kerülnek ki. Gondolom, a gyűjtemény bővítése főleg pénzügyi okok miatt nehéz, hiszen a Kassák művek külföldön nagyon drágán kelnek el, egy magyar múzeumnak pedig nincs esélye arra, hogy ezeket túllicitálja. Így a gyűjtemény főleg ajándékozások és tartós letétek révén bővül, nem pedig vásárlások által. A műtárgyak, amelyek így kerülnek a múzeumba, pedig jellemzően nem festmények, hanem dokumentumok.

A koncepció nem is jó és nem is rossz, hanem egy olyan váz, amire az időszaki kiállítások épülhetnek. Egy olyan rendszer, aminek számos kapcsolódási pontja van, ezért folyamatosan megújítható. Talán erre szokták mondani, hogy kihozza a helyzetből a legtöbbet. Persze nem

akarom, azt a hatást kelteni, mintha egy múzeum nem volna egyszerre értelmezések gyűjteménye is. Egy gyűjteményi kiállítás történetéhez az igazgatók és újrendezések ugyanannyira hozzátartoznak, mint maguk a műtárgyak. Remélem, hogy a Kassák! készítői is mindig törekednek majd arra, hogy a kiállítást frissnek és nyitottnak tartsák meg, nem várják meg, hogy elfáradjon és érdektelenné váljon, hanem nyugati mintára újrendezik vagy kiegészítik időről-időre.

Korábban említettem a display előnyeit, emellett vannak azonban olyan negatívumai is, amik a koncepcióval is szorosan összefüggenek. Számomra sokszor érthetetlen a vitrin és a tárgy viszonya. A kiállításon minden be van keretezve, holott dokumentumokról beszélünk. Egy magazin, vagy könyv arra készült, hogy az emberek lapozgassák, nem pedig arra, hogy csukott állapotban a falakra kerüljenek. Amennyiben ezek annyira értékesek, hogy a látogatók nem vehetnék kézbe őket, úgy gondolom jó ötlet lenne kitenni néhány másolatot, vagy elérhetővé tenni azokat a digitális tájékoztatókon. A magazinok belső tartalmáról a látogató keveset tud meg, nem igazán áll össze, hogy milyen részei is voltak egy *Ma* vagy *Munka* magazinnak. Pedig ez kiemelten fontos lenne, mivel ez adja a kiállítás fő hangsúlyát.

Nem tudom elválasztani az állandó kiállítást az időszaki programtól, nem csak térben, de egységben sem, és ez nagyszerű eredmény. Az időszaki kiállítások mindig Kassák egy-egy új oldalát mutatják be, kritikus, problémafelvető kiállításokon keresztül. Egy ilyen projekt kapcsán került a Kassák! mellé Jeremy Deller, az *Orgreave-i csata* című videója, de az éppen most zajló *Társadalomformáló design* című kiállítás is ebbe a sorba illeszkedik. Azt gondolom, ez a párhuzam nagyon jól mutatja, hogy miért páratlan a Kassák Múzeum. Nem félnek attól, hogy kortárs kontextusba helyezték Kassákot, hogy továbbgondolják az általa felvetett problémákat, intenzív múzeumként működnek. Úgy viszik tovább a szellemi örökségüket, hogy az interakcióba tud lépni a mai társadalmi problémákkal. Kassák személyiségéből adódik a társadalomkritika, és a problémafelvállalás. Ezeket a jellemzőket mutatja be az időszaki kiállítás. A Kassák Múzeum programja bátor, előremutató és kelet-európai keretek között nagyon nyugati.

A *Kassák!* kiállítás legnagyobb hátránya az elhelyezkedése, amiről tulajdonképpen nem tehet. A budapesti kulturális élet a belvárosban összpontosul és még a jelentős presztízsű Ludwig Múzeum is megérzi ennek negatív hatásait. A barokk Zichy-kastély egykori szárnyaiban kialakult egyfajta múzeumi negyed, a Kassák Múzeum mellett a Vasarely

Múzeummal és az Óbudai Múzeummal, azonban az intézményeknek nincs közös marketingje, nincsenek kapcsolódási pontok, pedig közös érdekük lenne, hogy beépüljön a köztudatba a három múzeum egysége. A múzeumok közös ereje talán elég lenne hozzá, hogy a látogatók rátaláljanak az intézményekre és kialakuljon egy visszajáró látogatói réteg.

A mostani kultúrpolitikai keretek között talán szerencsés lesz a Kassák Múzeum elhelyezkedése és mérete, hiszen ártalmatlannak tűnik, így megúszhatja az igazgatóváltást, összevonást, kiállítási program cenzúrázását. A *Kassák!* olyan kiállítás, amely úgy menti át Kassák gondolatait, szellemiségét az utókornak, hogy az átélhető és megérthető, a kortárs ember számára is releváns. A művészeti ágak összevonása, és az erős kortárs dizájn szerepeltetése a kiállítási architektúrában nagyon jó döntés volt a kurátor részéről, ezzel egy olyan statementet fektetett le, amely nyilvánvalóvá teszi, hogy milyen irányba fejleszti tovább a múzeumot. Kassáknak kellett ez a vérfrissítés, és úgy gondolom, a kiállítás majdnem teljes mértékben megteszi azt, amit a forrásokhoz képest lehet. A többi már a látogatókon múlik: Romboljatok, hogy építhessetek!